

Irena Staknienė
Rima Tuinylaitė

DAILĖ

Kūrybinės užduotys IX–X K L A S E I

Pirmasis leidimas 2015 2013

Visi šio leidimo papildomi tiražai yra be pakeitimų ir galioja.
Pirmasis skaičius rodo paskutinius leidinio tiražavimo metus.

Viršelyje Chuano Miro (Joan Mirò) freskos dalis Liudvigshafene (1971), Vokietijoje © Successió Mirò / ADAGP / LATGA, Vilnius 2013

Ši kūrinių, esanti bibliotekose, mokymo ir mokslo įstaigų bibliotekose, muziejuose arba archyvuose, draudžiama mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

Turinys

1. Apie vadovėlį ir kūrybines užduotis • 4
2. Dailė, kasdienybė ir profesinė karjera • 6
3. Kūrybinės idėjos ir jų perteikimo būdai • 7

1 skyrius. Prisiminkime dailės kalbą | 8

1. Dailės kalbos ypatumai • 8
2. Dailės šakų įvairovė • 9
3. Vaizduojamosios dailės žanrai • 10
4. Architektūra ir dailė • 12
5. Taikomoji dailė ir dizainas • 13

2 skyrius. Kūrybos tradicijų kaita | 14

1. Nuo realistinio iki abstraktaus vaizdo • 14
2. Sena ir nauja architektūroje • 16
3. Liaudies architektūra ir tautodailė • 17
4. Daiktų formos, paskirties ir medžiagų sąsajos • 18
5. Dailė ir šiuolaikinės technologijos • 19

3 skyrius. Komponavimo būdų ypatumai | 20

1. Kompozicijos darna ir pusiausvyra • 20
2. Ritmas dailėje ir architektūroje • 21
3. Kontrastas ir niuansas • 22
4. Ramybė ir judėjimas • 23
5. Detalė ir visuma • 24

4 skyrius. Erdvės iliuzijos | 26

1. Skulptūros ir reljefai • 26
2. Linijinė perspektyva • 27
3. Šviesa ir šešėlis • 28
4. Spalvinė perspektyva • 29
5. Regėjimo įspūdžiai • 30
6. Fotografija • 31

5 skyrius. Kūryba įvairiose erdvėse | 32

1. Nuo plenero iki meninės akcijos • 32
2. Renginių dailė • 33
3. Kelionė į muziejų • 34

6 skyrius. Dekoracija ir stilizacija | 36

1. Ornamentas • 36
2. Įvairių tautų ornamentų raštai • 36
3. Baltų menas • 37
4. Puošybės raštų stilistiniai ypatumai • 37
5. Apibendrinti vaizdai • 38

7 skyrius. Žmogus dailėje | 39

1. Nuo schemas iki tikroviško vaizdo • 39
2. Žmogaus kūno proporcijos • 40
3. Epochų įvaizdžiai • 41
4. Įvairių tautų nacionalinis kostiumas • 42
5. Portretas be žmogaus • 43

8 skyrius. Dailė žmogaus aplinkoje | 44

1. Dailė viešosiose erdvėse • 44
2. Architektūra • 46
3. Interjeras • 47
4. Daiktų dizainas • 48
5. Grafinis dizainas • 49

9 skyrius. Kūrybinių stilių įvairovė | 50

1. Istoriniai meniniai stiliai • 50
2. Meniniai judėjimai ir kryptys • 52
3. Individualus menininko stilius • 53
4. Šrifto stilių įvairovė • 54
5. Kaligrafijos menas • 55

10 skyrius. Menų sintezė | 56

1. Kino menas • 56
2. Teatro dailė • 57
3. Naujų idėjų menas • 58

Kūrybinio darbo aprašas | 59

Ko mokėmės, ką sužinojome | 60

Mano kūrybinė veikla | 62

Lankyti dailės renginiai | 63

Dvejų mokslo metų kūrybinių pasiekimų

įsivertinimas | 63

Testų atsakymai | 64

Iliustracijų šaltiniai | 64

Mieli mokiniai,

prieš jus – naujas dailės kūrybinių užduočių sąsiuvinis. Jis parengtas pagal Irenos Staknienės, Rimos Tuinylaitės ir Romualdos Zareckienės vadovėlį „Dailė IX–X klasei“ ir yra neatsiejama jo dalis. Kūrybinių užduočių sąsiuvinį, kaip ir vadovėlį, sudaro 10 skyrių. Pamokų pavadinimai atitinka vadovėlio temų pavadinimus. Sąsiuvinyje galėsite kurti: piešti eskizus, rašyti dailės kūrinių aprašus. Jame rasite dailės tyrinėjimo užduočių ir testų, patarimų, kaip atlikti kūrybines užduotis, svarbios informacijos apie dailės kūrinius, dailės technikas ir dailininkų kūrybą. Atlikę kiekvienos temos užduotis galėsite savo gebėjimus ir įgytą patirtį įsivertinti. Mokslo metams baigiantis parengsite kūrybinio darbo aprašą (p. 59), atliksite žinių pakartojimo testą „Ko mokėmės, ką sužinojome“ (p. 60). Tikimės, kad šis kūrybinių užduočių sąsiuvinis taps svarbia jūsų kompetencijos aplanko dalimi ir kūrybinių idėjų banku, jame sukaupia informacija padės pristatyti ir įsivertinti savo kūrybinius pasiekimus baigiant X klasę.

Autorės

1. Apie vadovėlį ir kūrybines užduotis

- 1 Susipažinkite su dailės vadovėliu, jo sandara, perskaitykite kreipimosi į mokinius tekstą (p. 4). Parašykite savo nuomonę.

Kuo svarbus kiekvieno skyriaus įvadas? _____

Kokia informacija pateikiama pamokų atlankose? _____

Kokia informacija pateikiama skyrių ir vadovėlio pabaigoje? _____

Kodėl dailės vadovėlyje reikalinga *Laiko juosta*? _____

- 2 Peržiūrėkite vadovėlio iliustracijas. Kuo jos svarbios? Kaip padeda mokytis dailės?

Parašykite jums patikusio dailės kūrinio metriką.

Autorius _____

Pavadinimas _____

Sukūrimo data _____

Dailės technika _____

Kuo jums šis kūrinys įdomus (kuo vertingas) _____

Mokinio kompetencijos aplankas – įvairios informacijos apie mokinio dailės veiklą rinkinys. Jame saugomi eskizai, projektų sumanymai, didesnio formato kūrybinių darbų ir parodų nuotraukos, dailės konkursų pažymėjimai, kūrinių vertinimo lapai, informacija apie lankytus muziejus ir kita. Ši informacija atskleis, ko per dailės pamokas išmokote, ką sukūrėte, kaip jums sekėsi dirbti, kaip patobulėjote.

- 3 Prisiminkite, kokių dailės technikų išmokote per dailės pamokas. Pabraukite jų pavadinimus, įrašykite nepaminėtų.

Akrilas, akvarelė, akmens masė, aliejinė tapyba, aliejinė pastelė, aplikacija, batika, gipsas, glazūra, gratažas, guašas, linoraižinys, mozaika, pastelė, porcelianas, piešinys pieštuku, anglimi, flomasteriu, tušu, plunksnele, lipdyba, keramika, molis, monotipija, sangvinas, skaitmeninė spauda, siuvinėjimas, šilkografija, tempera, ofortas,

- 4 Aprašykite jums labiausiai patikusią dailės techniką.

Dailės technikos pavadinimas	Reikalingi įrankiai ir medžiagos	Kuo ši dailės technika ypatinga, kodėl patinka

- 5 Verskite vadovėlio puslapius ir iš pamokų skyrelių „Šiandien“ ir „Užduotis“ sužinokite, kokių dailės medžiagų ir įrankių reikės grafinės, spalvinės ir erdvinės raiškos užduotims atlikti. Užpildykite lentelę.

Raiškos pobūdis	Turiu šias dailės medžiagas ir įrankius	Reikės įsigyti
Grafinė raiška		
Spalvinė raiška		
Erdvinė raiška		

Pagrindinės dailės užduočių sąvokos

- **Dailės tyrinėjimas** – dailės kūrinių ir reiškinių stebėjimas, nagrinėjimas ir vertinimas.
- **Erdvinė raiška** – erdvių formų kūrimas (lipdant, konstruojant, modeliuojant).
- **Ilgalaikis projektas** – užduotis atliekama ilgesnį laiką, keletą pamokų: iškeliami idėja, sudaromas veiklos planas, numatomas rezultatas ir jo pristatymo būdas.
- **Grafinė raiška** – kūryba linijomis ir dėmėmis (piešiant pieštukais, rašikliais, plunksna, tušu, spausdinant įvairiais spaudais).
- **Spalvinė raiška** – kūryba spalvomis, tapant dažais, aplikuojant iš spalvoto popieriaus, audinio skiaučių, dėliojant iš stiklo, keramikos šukių.
- **Laisvoji raiška** – kūrybinės užduoties atlikimas laisvai pasirinktu dailės raiškos būdu, kitų menų raiškos priemonėmis: judesiu, garsu, mimika, žodžiu.
- **Dailės kūrinio meninės išraiškos priemonės** – linija, dėmė, ritmas, forma, spalva, kontrastas ir niuansas, šviesa ir šešėlis, koloritas, kompozicija ir kt.

Prisiminkime dailės kalbą

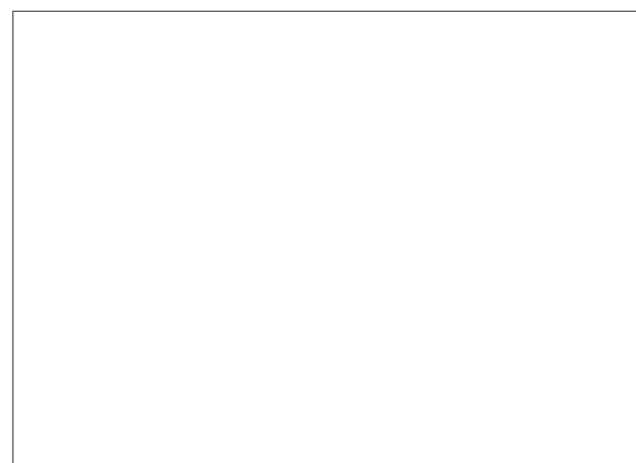
1. Dailės kalbos ypatumai

1 Tyrinėkite dailės kūrinius (vadovėlio p. 12–13) ir apibūdinkite jų meninius bruožus:

- raiškos pobūdį (spalvinė, grafinė arba erdvinė raiška);
- vaizdavimo būdą (realistinis arba sąlygiškasis). Savo nuomonę pagrįskite;
- meninės išraiškos priemonės (apibūdinkite kompoziciją, ritmą, linijas, dėmes, spalvas, formas).

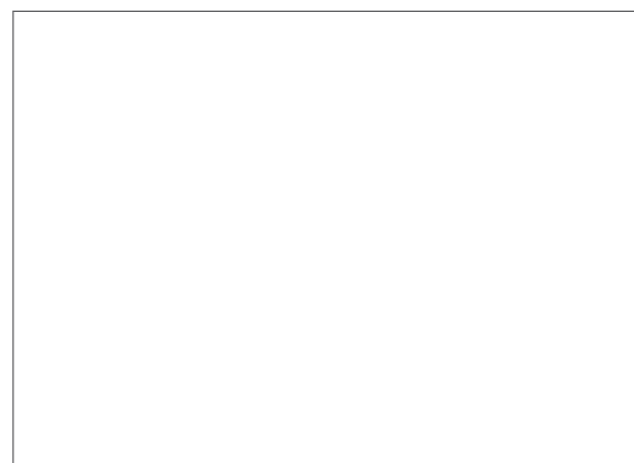
Dailės kūriniai	Dailės kūrinių meniniai bruožai		
	Raiškos pobūdis	Vaizdavimo būdas	Meninės išraiškos priemonės
Gintautas Gavenavičius. <i>Pieta</i> . 1988 m. <i>Neminti linai</i>			
Arūnas Tarabilda. <i>Iš ciklo „Vilniaus legendos“</i> . 1967 m. <i>Linoraižinys</i>			
Robertas Delonė. <i>Blerio pagerbimas</i> . 1914 m. <i>Popierius, akvarelė</i>			
Juozas Zikaras. <i>Mąstytojas</i> . 1910 m.			
Arvydas Každailis. <i>Vienatvė</i> . 1967 m. <i>Ofortas</i>			

2 Atlikite vadovėlyje (p. 13) pateikiamą užduotį. Nupieškite eskizą ir pasirinkę kūrybos priemones sukurkite kompoziciją.

Kompozicijos eskizas

3 Sukurtą kompoziciją nufotografuokite ir nuotrauką įklijuokite rėmelyje. Parašykite kompozicijos metriką.

Kompozicijos nuotrauka

4 Pristatykite savo kūrinį: nurodykite raiškos būdą ir kūrybos priemones, apibūdinkite svarbiausius meninius ypatumus: vaizdavimo būdą, kompoziciją, linijų, dėmių, spalvų ar erdviųjų formų derinius.

Kompoziciją įsivertinkite: parašykite, kaip pavyko perteikti savo sumanymą, kuo eskizas skiriasi nuo užbaigto kūrinio, ką keistumėte, jei panašią užduotį atliktumėte kitą kartą.

2. Dailės šakų įvairovė

1 Remdamiesi vadovėlio tekstu (p. 14) parašykite, kaip dailės kūriniai gali būti skirstomi.

Skirstymo pagrindas	Dailės kūriniai skirstomi
Pagal paskirtį	
Pagal kūrėjų profesinį pasirengimą	
Pagal kūrybai naudojamą medžiagą ir raišką	

2 Priskirkite šias dailės šakas vaizduojamajai arba taikomajai dailei.

dailioji tekstilė, gintaro dirbiniai, grafika, juvelyrika, kaulo dirbiniai, metalo dirbiniai, keramika, skulptūra, stiklo dirbiniai, tapyba

Vaizduojamoji dailė	Taikomoji dailė

3 Tyrinėkite pasirinktos dailės šakos ypatumus. Ieškokite šios dailės šakos kūrinių vadovėlyje. Aprašykite vieną iš jų remdamiesi vadovėlio skyreliu „Tai pravers tyrinėjant dailę ir kuriant“ (p. 23). Rėmelyje nupieškite aprašyto kūrinio eskizą arba įklijuokite nedidelę nuotrauką.

Autorius _____

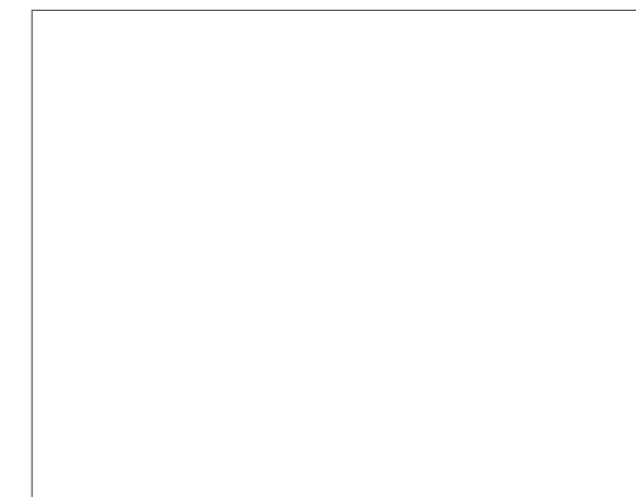
Pavadinimas _____

Sukūrimo data _____

Dailės technika _____

Kūrinio paskirtis _____

Meniniai bruožai _____

Eskizas arba nuotrauka

Apibūdinami dailės kūrinio meninius bruožus įvardijame dailės šaką, žanrą, raiškos ir vaizdavimo būdą, nusakome dailės meninės išraiškos priemones.

Dailės meninės išraiškos priemonės	Pobūdis
Kompozicija	Simetriška, nesimetriška, statiška, dinamiška, įstrižoji (diagonalioji) ir kt.
Ritmas	Įvairus, tolygus, ramus ir kt.
Linija	Tiesi, lenkta, griežta, vingiuota, stora, plona, trūkinėjanti ir kt.
Dėmė	Marga, vienspalvė, didelė, maža, taisyklinga ir kt.
Spalva	Šviesi, tamsi, ryški, blanki, šilta, šalta ir kt.
Forma	Plokščia, erdvinė, griežta, simetriška, nesimetriška, paprasta, sudėtinga ir kt.

3. Vaizduojamosios dailės žanrai

1 Nurodykite vadovėlyje (p. 16–17) pateikiamų kūrinių dailės šaką, žanrą. Savo nuomonę pagrįskite.

Dailės kūriniai	Dailės šaka	Prie kurio žanro priskirtumėte	Parašykite, kodėl taip manote
Albrechtas Diureris. <i>Raganosis</i> . 1955 m. <i>Medžio raižinys</i>			
Jonas Švažas. <i>Pilies skersgatvis Vilniuje</i> . 1973 m. <i>Drobė, aliejus</i>			
Antanas Samuolis. <i>Natiurmortas</i> . 1930 m. <i>Drobė, aliejus</i>			
Tadas Goreckis. <i>Aklas elgeta su berniuku</i> . 1843 m. <i>Drobė, aliejus</i>			
Gediminas Pranckevičius. <i>Žemutinės pilies atkariavimas 1661 metais</i> . 2005 m. <i>Projektas</i>			
Romualdas Kvintas. <i>Doram Vilniaus miesto piliečiui daktarui Cemachui Šabadui atminti</i> . 2007 m.			

2 Tyrinėkite vadovėlio iliustracijas. Šioje lentelėje apibūdinkite jums patikusį peizažą, portretą, natiurmortą, animalistinio, istorinio ar buitinio žanro kūrinių. Remkitės vadovėlio skyreliu „Tai pravers tyrinėjant dailę ir kuriant“ (p. 23).

Dailės žanras	Vadovėlio puslapis	Dailės kūrinio metrika (autorius, pavadinimas, sukūrimo metai)	Dailės šaka	Kas pavaizduota

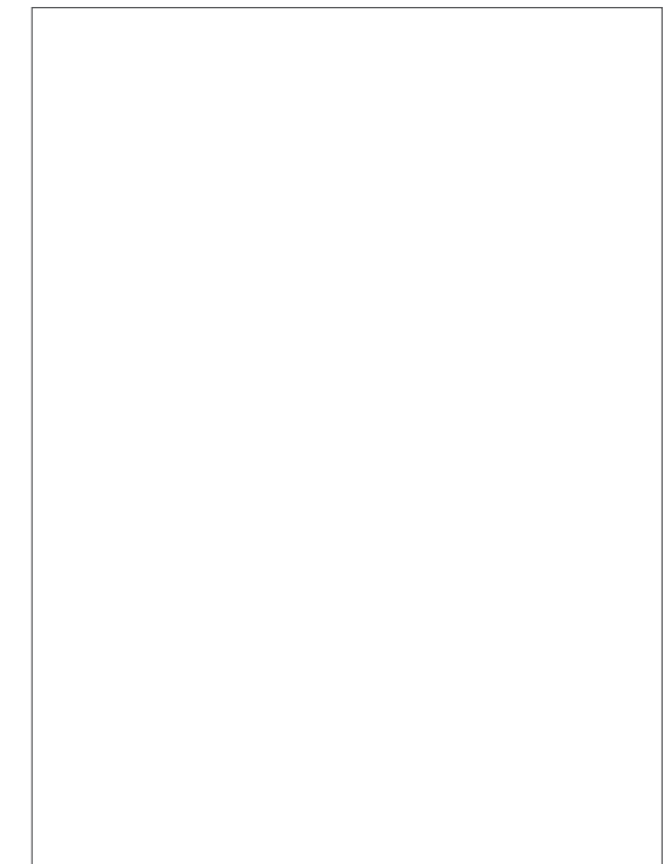
3 Raskite vadovėlyje kūrinių, kurių negalėtumėte priskirti prie kurio nors žanro.

Dailės kūrinio metrika	Dailės šaka	Meniniai bruožai (raiškos ir vaizdavimo būdas, meninės išraiškos priemonės)

4 Atlikite vadovėlyje (p. 17) pateikiamą užduotį. Pagalvokite, kokio žanro kūrinių norėtumėte kurti. Nusipieškite eskizą, nuspręskite, koku būdu savo sumanymą galėtumėte perteikti geriausiai, pasirinkite tinkamas kūrybos medžiagas ir priemones. Kūrinių nufotografuokite ir nuotrauką įklijuokite rėmelyje.

Eskizas

Kūrinio nuotrauka

5 Savo kūrinių pristatykite.

Pavadinimas _____

Žanras _____

Vaizdavimo tema, objektai _____

Raiškos būdas, atlikimo technika _____

Kodėl tokį raiškos būdą pasirinkote? _____

Dailės šaka _____

6 Įsivertinkite, kaip sumanymą pavyko perteikti.

Savarankiški dailės žanrai ėmė ryškėti renesanso laikotarpiu. Italijos ir Prancūzijos dailės akademijose XVI–XVII a. buvo įtvirtinta žanrų sistema. Temas dailininkai privalėjo rinktis iš kilnių sferų – poezijos, religijos, istorijos (istorinis žanras). Žanrai, susiję su kasdieniu gyvenimu, – buitinis, animalistinis, portretas, peizažas, interjeras, natiurmortas – laikyti žemesniais. XX amžiuje svarbus tampa kiekvieno menininko originalumo ir savito stiliaus siekis, žanrų ribos nyksta. Dailininkai sukuria kūrinių, kurių žanrą nusakyti nelengva.

3. Naujų idėjų menas

1 Remdamiesi vadovėlio tekstu ir iliustracijomis (p. 140–141) apibūdinkite šiuolaikinės dailės kūrinių meninės išraiškos priemones. Kokie menai pasitelkiami kuriant medijų meną, kuo šio meno kūriniai skiriasi nuo tradicinės vaizduojamosios dailės kūrinių?

2 Ieškokite internete, meno albumuose ir parodų kataloguose informacijos apie medijų meną. Lentelėje apibūdinkite dviejų skirtingų jus sudominusių kūrinių meninius bruožus, šalia įklijuokite nuotrauką.

Autorius _____

Kūrinio pavadinimas _____

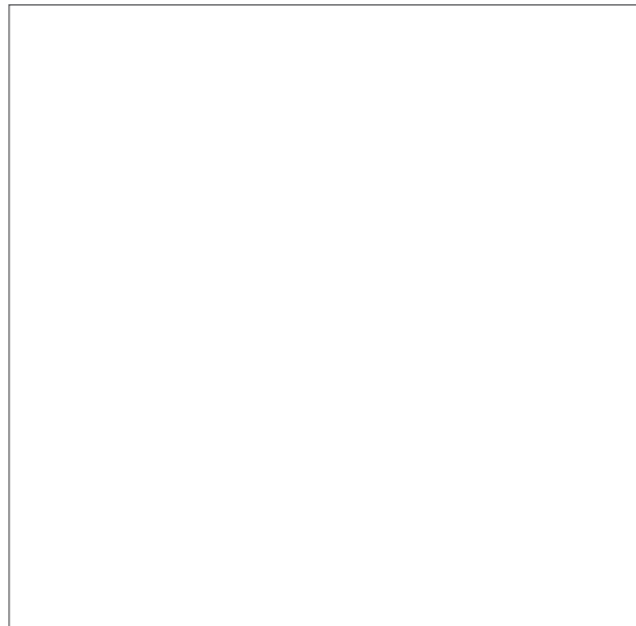
Kokią idėją (problema) sprendžia autorius _____

Kitų menų išraiškos priemonės _____

Kokios technologijos pasitelkiamos _____

Kaip veikia žiūrovą _____

Informacijos šaltinis _____

Medijų meno kūrinio nuotrauka

Autorius _____

Kūrinio pavadinimas _____

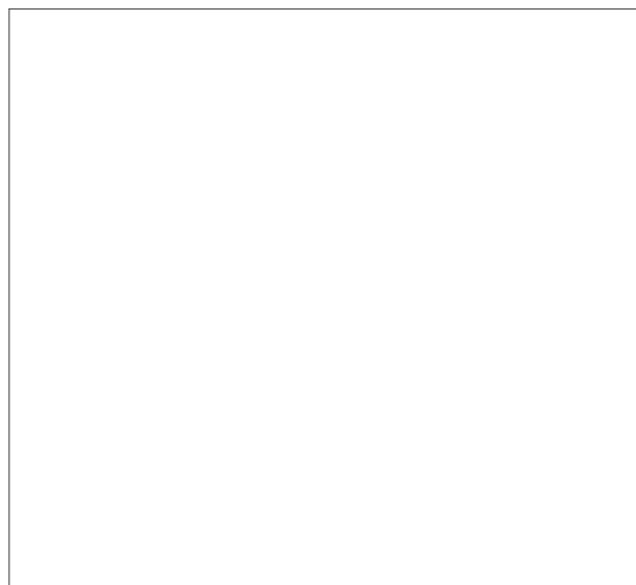
Kokią idėją (problema) sprendžia autorius _____

Kitų menų išraiškos priemonės _____

Kokios technologijos pasitelkiamos _____

Kaip veikia žiūrovą _____

Informacijos šaltinis _____

Medijų meno kūrinio nuotrauka

3 Parašykite savo nuomonę apie šiuolaikinį meną. Kaip jis veikia jaunimą, kuo yra įdomus?

Kūrybinio darbo aprašas

Parinkite geriausiai įvertintą ar, jūsų paties nuomone, įdomiausią per praėjusius dvejus metus sukurtą savo dailės raiškos darbą ir jį aprašykite.

Kūrinio autorius _____

Kūrinio pavadinimas _____

Sukūrimo data _____

Dailės šaka, technika ir medžiagos _____

Žanras (jei atpažįstamas) _____

Vaizdavimo būdas _____

Kūrinio kompozicija _____

Kūrinio nuotaika (kaip ji perteikta) _____

Kūrinio idėja _____

Kuo remtasi kuriant, iš ko mokytasi _____

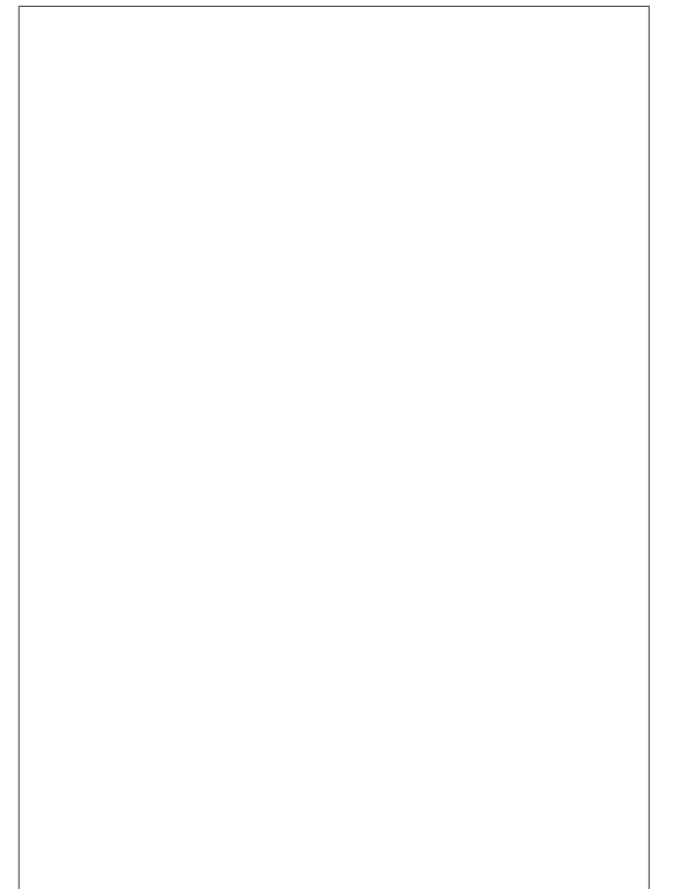
Įsivertinimas _____

Kūrybinio darbo įvertinimas (pildo mokytojas) _____

Mokinio parašas _____

Mokytojo vardas, pavardė, parašas _____

Data _____

Kūrinio nuotrauka